

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

Namn: Filippa Åström & Susanne Wernersson
Program: Sjuksköterskeprogrammet, 180 hp, Institutionen för
vårdvetenskap
Kurs: Självständigt arbete i vårdvetenskap, 15 hp, VKGT13, HT 2020
Nivå: Grundnivå
Handledare: Lars Andersson
Examinator: Gail Dunberger

Vårdhund på särskilda boenden för äldre

En litteraturöversikt

Care dogs in nursing homes for the elderly

A literature review

Sammanfattning

- Bakgrund:** Djur som använts i vårdande syfte är ett historiskt tillvägagångssätt för att främja hälsa hos människan. De vanligaste orsakerna till att vårdhundar används inom sjukvård är att öka motivation och välbefinnande, lindra depression samt att öka lust till fysisk aktivitet och träning. Då ensamhet och psykisk ohälsa är vanligt förekommande bland äldre på särskilda boenden så är det av vikt att sjuksköterskan kan lära sig mer om alternativa metoder för att hjälpa de äldre att kunna skapa en meningsfull vardag med hjälp av alternativa metoder såsom användning av vårdhund.
- Syfte:** Syftet var att undersöka hur individer på särskilda boenden för äldre påverkas av vårdhund.
- Metod:** En litteraturoversikt genomfördes. Tretton artiklar identifierades som lämpliga relaterat till syftet. Artiklarna hämtades från databaserna CINAHL complete, PubMed och Ageline med hjälp av relevanta sökord. Artiklarna sammanfattades i en matris samt analyserades och presenterades under fyra rubriker och en underrubrik.
- Resultat:** Resultaten framställde fyra teman; Det första var social påverkan, där vårdhundens påverkan på deltagares sociala liv, kommunikation, upplevd ensamhet samt engagemang undersöktes. Det andra temat, psykiskt hälsa, granskade huruvida vårdhund hade någon påverkan på den psykiska hälsan hos deltagare. Exempelvis depression, ångest och apati. Livskvalitet, tema tre, där belyses huruvida vårdhunden har någon verkan på deltagares livskvalitet, under samt efter avslutad intervention. Det fjärde och sista temat, uppvisat humör och beteende, hanterar deltagares allmänna beteende och humör i anknytning till kontakt med vårdhund.
- Slutsats** Resultaten visade goda förutsättningar kring hur vårdhunden påverkar äldre på särskilda boenden. I alla resultatteman visade vårdhunden ha en positiv påverkan på deltagare, vilket är väsentligt då de olika teman belyser olika ämnen och problem som äldre upplever. Däremot uppmärksammas även vikten av fortsatt forskning och förbättrad terminologi för vetenskaplig evidens. Därutöver är det viktigt att beakta de problematiska aspekter som vårdhunden kan betinga, exempelvis separation mellan vårdtagare och hund.
- Nyckelord:** Äldre, Särskilda boenden, Vårdhund, Påverkan och Nussbaum

Abstract

Background: Animals used for caring purposes are a historical approach to promoting human health. The most common reasons why care dogs are used in healthcare are to increase motivation and well-being, relieve depression and to increase the desire for physical activity and exercise. As loneliness and mental illness are common among the elderly in nursing homes it is important that the nurse profession can learn more about alternative methods to help the elderly to create a meaningful everyday life with the help of alternative methods such as the use of a care dog.

Aim: The purpose was to investigate how individuals in nursing homes for the elderly are affected by care dogs.

Method: A literature review was conducted. 13 articles were identified as relevant to the purpose. The articles were retrieved from the databases CINAHL Complete, PubMed and Ageline using relevant keywords. The articles were summarized in a matrix and analyzed and presented under four headings and one subheading.

Results: The results presented four themes; The first was social impact, where the care dog's impact on participants' social lives, communication, perceived loneliness and commitment were examined. The second theme, mental health, examined whether care dogs had any effect on the mental health of participants. For example, depression, anxiety and apathy. Quality of life, theme three, highlighted whether the care dog has any effect on the participants' quality of life, during and after the intervention has ended. The fourth and final theme, demonstrated mood and behavior, deals with participants' general behavior and mood when in contact with a care dog.

Conclusion: The results showed good impact regarding the care dog's influence on the elderly in nursing homes. In all the result themes, the care dog was shown to have a positive effect on participants, which is significant as the different themes shed light on different topics and problems that the elderly experience. On the other hand, attention is also paid to the importance of continued research and improved terminology for scientific evidence. In addition, it is important to consider the problematic aspects that the care dog may require, such as separation between care recipient and dog.

Keywords: Elderly, Nursing homes, Care dog, Impact and Nussbaum

Innehåll

INLEDNING

1

BAKGRUND	1
MÄNNISKOR PÅ SÄRSKILDA BOENDEN FÖR ÄLDRE	1
<i>Fysiologiskt åldrande</i>	1
<i>Psykologiskt åldrande och demens</i>	2
<i>Psykisk ohälsa hos äldre</i>	2
<i>Livskvalitet</i>	3
<i>Resurser och behov för framtiden</i>	3
SJUKSKÖTERS KANS ROLL	3
DJUR I VÅRDEN	4
<i>Terminologi</i>	5
<i>Vårdhund</i>	5
<i>Lagar och risker vid användning av vårdhund</i>	6
<i>Användningsområden vårdhund</i>	7
PROBLEMFÖRMULERING	6
SYFTE	6
TEORETISK REFERENSRAM	6
METOD	8
DATAINSAMLING	8
URVAL	10
DATAANALYS	9
FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	9
RESULTAT	10
SOCIAL PÅVERKAN	10
<i>Engagemang</i>	11
PSYKISK HÄLSA	12
LIVSKVALITET	12
UPPVISAT HUMÖR OCH BETEENDE	13
DISKUSSION	13
METODDISKUSSION	13
RESULTATDISKUSSION	15
<i>Social påverkan</i>	15
<i>Engagemang</i>	16
<i>Vårdhundens betydelse för ett värdigt liv</i>	17
<i>Beteende och uppvisat humör</i>	17
<i>Psykisk hälsa</i>	18
<i>Etiskt förhållningssätt; människa - hund</i>	19
KLINISKA IMPLIKATIONER	20

FÖRSLAG FORTSATT FORSKNING	21
SLUTSATS	21
REFERENSFÖRTECKNING	22
BILAGA 1. SÖKMATRIS	27
BILAGA 2. MATRIS ÖVER URVAL AV ARTIKLAR TILL RESULTAT	31

INLEDNING

“Åh vilken fin hund! Får man klappa?”

Då båda författarna är hundägare är detta en vanligt förekommande fråga. När en främling, gammal som ung, faller ner på knä och skiner upp i ett leende av en kort interaktion med våra fyrfotade vänner blir det genast tydligt hur hunden påverkar människan positivt på ett förvånansvärt avväpnande vis. Författarna kan av egen erfarenhet intyga om att hunden är en stressreglerande faktor som ökar välbefinnandet i privatlivet och likaså på arbetsplatsen. Via familj och erfarenheter har vi även fått insikten om hur äldre människor på särskilda boenden ofta är i behov av just denna typ av positiv inverkan. Därför fanns intresset i att undersöka hur en vårdhund kan påverka människor på särskilda boenden för äldre.

BAKGRUND

Människor på särskilda boenden för äldre

Den äldre befolkningen definieras generellt som 65+, dock är åldrande något som sker individuellt i olika takt. Därav finns det människor som inte definieras som äldre, men som bor på särskilda boenden för äldre (SÄBO), då åldrande är fysiologiskt och inte nödvändigtvis förknippat med en specifik ålder (Orimo et al., 2006).

Det är individens kapacitet till att klara sig själv som avgör huruvida behovet för att leva på särskilt boende finns, åldersspannet på SÄBO är därför stort. På inriktade särskilda boenden för patienter med exempelvis en demenssjukdom eller Parkinsons sjukdom är det generellt yngre vårdtagare än på somatiska SÄBO där man ofta har en åldersgräns på 70 år. Särskilda boenden för äldre är en boendeform där en egen lägenhet tilldelas vårdtagaren. Kök, samlingsrum samt andra ytor såsom uteplats är gemensamma för de boende. I hyran ingår en viss service och därtill betalar man även en avgift för mat och ytterligare omvårdnad anpassad för det åldrande sinnet och kroppen. Sjuksköterskan ansvarar för att denna ska utföras rätt och att omvårdnaden är god, samt att de problem som äldre människor upplever bemöts med adekvat vård och livsstil (Sveriges kommuner och regioner, 2020).

Fysiologiskt åldrande

Åldrande av kroppen startar i medelåldern. Blodkärnen blir stelare och blodtrycket ökar. Hjärtats förmåga att pumpa runt blod försämras och lungorna får svårare att ta upp syret från luften. Vid 80-års ålder har njurarnas funktion halverats och får svårare att rena kroppen från slaggprodukter. Muskelmassan minskar och våra leder blir stela, vilket ofta leder till rörelsebesvär. Vi får även en sämre balans som i sin tur leder till ökad fallrisk (Nigam et al.,

2012). Vid nedsatt kroppslig funktion finns det behov för olika hjälpmedel som ska kunna underlätta vid rörelse och aktiviteter. Nya ickemedicinska hjälpmedel utvecklas för att underlätta för de äldres fysiologiska välbefinnande och behovet för dessa hjälpmedel är stort (Socialstyrelsen, 2019).

Psykologiskt åldrande och demens

Då även hjärnan åldras tillkommer ofta kognitiv påverkan i och med åldrandet, ett vanligt sådant problem är demens. Demens är ett samlingsbegrepp för olika diagnoser och symptom som orsakas av en hjärnskada. Beroende på var skadan sitter kan sjukdomen te sig på olika vis. De vanliga symptomen inkluderar nedsatt minne och oförmåga att genomföra och planera sysslor i vardagen. Kognitiva förmågor påverkas såsom språk, orienteringsförmåga och tidsuppfattning. Demens kan även leda till psykiska symptom, exempelvis nedstämdhet, ångest, oro och vanföreställningar. Beteendesyntom såsom aggressivitet kan även förekomma (Duong et al., 2017). I det normala åldrandet ingår inte demens som en självklarhet, det kan drabba vem som helst, men med ökad ålder följer också en ökad risk att få dessa sjukdomar eller hjärnskador (Skog, 2012). En av riskfaktorerna till demens förutom ålder är ensamhet, medan fritidsaktiviteter och relationer anses som friskfaktorer (Sutin et al., 2018). Cirka 130 000 till 150 000 har en demensdiagnos i Sverige, prognosen för 2050 estimerar att antalet kommer att öka till cirka 250 000 (Socialstyrelsen, 2017).

Psykisk ohälsa hos äldre

Psykisk ohälsa hos den äldre befolkningen är ett problem som Socialstyrelsen uppmärksammat. Depression, oro och nedstämdhet förekommer i alla åldersgrupper. För den äldre befolkningen finns dock inte adekvat behandling för psykisk ohälsa (Socialstyrelsen, 2019).

De läkemedel som finns har bevisligen mindre effekt på depression hos den äldre befolkningen än resterande, och de mediciner som visat effekt ger biverkningar som ej är lämpliga för en äldre person. Det finns stort behov av forskning i huruvida olika terapeutiska aktiviteter och övrig psykologisk behandling kan verka botande mot depression hos äldre (Statens beredning för medicinsk utvärdering, 2015).

En väsentlig riskfaktor till psykisk ohälsa är ensamhet, enligt en studie av Gerino et al.(2017). Studien belyser ensamhet och dess påverkan på den mentala hälsan samt hur ensamheten hindrar äldre människor från att främja sin psykiska hälsa. Ofrivillig ensamhet är ett problem hos den äldre befolkningen, speciellt hos dem som är över 80. Detta beror på att många människor överlever familj, vänner och partner. Uppfattad ensamhet kan öka om

människan ej känner meningsfullhet, vardaglig lycka och inte utför aktiviteter där socialt umgänge ingår, enligt Aartsen och Jylhä (2011). Dock är detta högst individuellt och alla människor har olika tillvägagångssätt för att känna meningsfullhet och lycka. Detta kan dock underlättas med hjälp av adekvata aktiviteter som uppmuntrar sociala interaktioner och skapar meningsfullhet samt bidrar till ökad livskvalitet (Socialstyrelsen, 2019).

Livskvalitet

Äldres livskvalitet är en viktig faktor för att utvärdera huruvida boende på SÄBO lever ett tillfredställande liv. En studie av Pernambuco et al. (2012) belyser vikten av en upprätthållen livskvalitet hos den äldre människan samt vilka faktorer som bidrar. Detta är av intresse då livskvaliteten har bevisats låg hos boende på SÄBO. Studien bekräftar att fysisk aktivitet där socialt umgänge ingick ökade den upplevda livskvaliteten, då anpassad fysisk aktivitet ibland är svåråtkomligt för många äldre personer. World Health Organization's (WHO) definition av livskvalitet bygger på individens uppfattning om sitt liv i samband med dess kultur och värdesystemet individen lever i. Detta i förhållande till individens mål, förväntningar, erfarenheter och bekymmer. Begreppet är omfattande och komplext då det påverkas av alla aspekter i individens liv (World Health Organisation, 2020). Quality of Life in Late-Stage Dementia scale (QUALID) är den främsta instrumentet att mäta livskvalitet hos personer med måttlig till svår demenssjukdom (Schalkwijk et al., 2009).

Resurser och behov för framtiden

År 2028 beräknas den äldre befolkningen, specifikt de som är 80 år och äldre, ökat med 50% jämfört med 2018 (SCB, 2018). Att göra prioriteringar inom hälso-och sjukvård på ett rättvist sätt är svårt. Då de ekonomiska resurserna inte är oändliga blir detta alltid ett problem. Resurserna till hälso-och sjukvården har inte minskat men däremot har den äldre befolkningen ökat vilket i sin tur ställer större krav på vård och omsorg (Werntoft, 2009). Det finns en oro att behov utöver de rent nödvändiga inte kommer att kunna tillgodoses i tillräcklig utsträckning, såsom miljöanpassning och aktiviteter för välbefinnande. Väsentliga faktorer för ett värdigt och meningsfullt åldrande (Sveriges kommuner och landsting, 2019).

Sjuksköterskans roll

Sjuksköterskans arbete bör utgå från International Council of Nurses etiska kod som står för fyra grundläggande ansvarsområden: att främja hälsa, att förebygga sjukdom, att återställa hälsa samt att lindra lidande. Denna kod ses som en vägledning för att handla i överensstämmelse med sociala värderingar och behov. Omvårdnad ska även utgå från ett

humanistiskt synsätt, där patientcentrerad vård står i fokus (Svensk sjuksköterskeförening, 2016).

Patientcentrerad vård ska utgå från patientens behov, samt möjliggöra delaktighet i vården för patienten. Alternativa och komplementära metoder (KAM) inom vård, såsom aromaterapi, massage eller vårdhund utfört under kontrollerade och evidensbaserade former är ett tillvägagångssätt för en patientcentrerad omvårdnad (*Komplementär och alternativ medicin och vård - säkerhet, kunskap, dialog*, SOU 2019:15). En studie utförd i Taiwan undersökte sjuksköterskors attityder till alternativa metoder inom vården. Resultaten visade en positiv inställning bland sjuksköterskorna och de ansåg att utveckling och kunskap kring alternativa vårdmetoder bör undersökas och utvecklas (Chu & Wallis, 2007).

I en artikel skriver Buettner et al. (2011) om hur ökad medvetenhet kring användning av vårdhund som ett behandlingsalternativ kan hjälpa sjuksköterskan i sin roll. Sjuksköterskor bör få den kompetens som behövs för att kunna erbjuda sina patienter dessa typer av tjänster, samt för att kunna genomföra arbete med djur i vården.

Djur i vården

Djur som nyttjats i vårdande syfte är ett historiskt tillvägagångssätt för att främja hälsa hos människan. Under antiken hade hunden en hög helande ställning. Sjuka människor blev slickade av hunden medan de sov och detta skulle i sin tur vara en central del för tillfrisknandet. En förklaring till detta kan vara frisättningen av hormonet oxytocin som sker vid beröring av djur, vilket är känt för att bidra med gott mående för människan. Slickandet från hunden och klappandet från människan satte i gång hormonfrisättningen, vilket i sin tur kunde leda till en snabbare läkningsprocess (Fagerberg & Silfverberg, 2014). En studie av Sanguansermisri et al. (2018) visade även att hundens salivproteiner har potentiella roller i antiinflammatoriska och antimikrobiella processer.

Historiskt samt inom den moderna vården har olika djur används, såsom hundar, hästar, katter, fåglar och fiskar. Djurinspirerade stimuli såsom robotar och andra aktiviteter där djur är i centrum, har även används i syfte att bibehålla och främja hälsa (Lerner, 2014). Florence Nightingale förespråkade att använda djur i vårdmiljön. I en artikel av Hooker, Freeman och Stewart (2002) beskrivs hur Nightingale ansåg vikten av djur i vården genom följande citat: "A pet bird in a cage is sometimes the only pleasure of an invalid confined for years to the same room."

Djur tros kunna bidra till människans psykiska, fysiska och sociala välbefinnande (Fagerberg & Silfverberg, 2014). I Sverige benämns djur inom vården oftast djurassisterad terapi och används idag på särskilda boenden, i arbete med barn och ungdomar och på

äldreboenden. Tränade vårdhundar är den typ av djur som används i störst utsträckning hittills (Lerner & Silfverberg, 2014).

Terminologi

Etablerade termer har olika definitioner, vilket ger upphov till förvirring gällande vilken aktivitet som hänvisas till (Lerner & Silverberg, 2014). Nedan förklaras djurassisterade aktiviteter och djurassisterade interventionen tydligare, vilket är de två vanligaste termer som används inom forskning.

- Djurassisterade aktiviteter (eng: Animal assisted activities. AAA); Syftar på målinriktade informella aktiviteter som har till uppgift att motivera patienten och öka välbefinnande efter exempelvis ett trauma. Aktiviteterna syftar oftast på att umgås med exempelvis en hund i grupp eller individuellt (The IAHAIO White Paper, 2018).
- Djurassisterad intervention (eng: Animal Assisted Intervention, AAI); Målinriktade och strukturerade möten där djuret har ett syfte att arbeta med något specifikt hos patienten. Vanligtvis genomförs all dagliga aktiviteter med djur och förare, individuellt eller i grupp under några timmar. Bland annat är det vanligt att leka, gå promenad samt vila och kela med djuret. Detta kan användas i terapisyfte genom djurassisterad terapi (eng: Animal assisted therapy, AAT) eller i utbildningssyfte genom djurassisterad utbildning (eng: Animal assisted education, AAE) (The IAHAIO White Paper, 2018).

Vårdhund

Djurassisterad terapi med hund är menat som ett tillägg till den traditionella vården och utförs av hunden och en utbildad förare som tillsammans utför en intervention mellan hund och patient. Intervention, eller aktivitet, anpassas utefter varje patients behov och skall bidra till en förbättring i patientens psykiska, sociala, fysiska och/eller emotionella tillstånd (Socialstyrelsen, 2014).

Enligt Socialstyrelsen (2014) är vårdhunden “en typ av tjänstehund som används inom en vård eller omsorgs verksamhet och som arbetar med flera enskilda personer. Det finns olika benämningar; exempelvis vårdhund eller terapihund”. Användning av vårdhund bör ske under kontrollerade former och verksamheter ska följa de regler som finns. I Socialstyrelsens skrivelse Hundar i vård och omsorg, finns information till verksamheter kring hur man använder hundar i vården. Hänsyn måste tas till arbetsmiljön, djurskydd, smittskydd och

hälsoskydd. De risker som finns förenade med att ta in hund i verksamheten kan vara allergier, smitta och smittspridning, fysiska skador och hundrädsla.

Forskning visar även att hundar medför ökad risk för spridning av MRSA (Meticillinresistent *Staphylococcus aureus*) på långtidsboenden (Coughlan et al., 2010).

Vårdhunden används ofta för dem, som av olika skäl, är sköra och har nedsatt kommunikativ förmåga. Barn med olika diagnoser såsom autism, personer med posttraumatiskt stressyndrom och äldre personer på boenden är de patientgrupper som är mest representerade (Hart, 2010). En passiv livsstil och låg aktivering kombinerad med ofta förekommande kognitiv svikt är det som gör äldre personer på boenden den målgrupp som oftast introduceras för intervention med vårdhund (<http://www.vardhundskolan.se>).

PROBLEMFORMULERING

Ensamhet, psykisk ohälsa och somatiska sjukdomar som påverkar den kognitiva funktionen är vanligt förekommande bland äldre på särskilda boenden. Samtliga av dessa problem kan positivt influeras av aktivering på social och fysisk nivå, för att få igång den äldre samt för att skapa en meningsfull vardag. Ensamhet är ett bekymmer som förekommer ofta hos äldre, samtidigt som att förebyggande resurser begränsas i och med den konstanta ökningen av den äldre befolkningen. Detta kan i sin tur påverka de resurser som finns för SÄBO i framtiden. Ekonomin kommer eventuellt inte kunna tillgodose adekvat aktivitet och underhållning för att försörja hälsan, livskvaliteten och den sociala tillfredsställelse som krävs för ett värdigt åldrande. På grund av detta finns det stor nytta av att utforska interventioner som främjar hälsa och välmående inom äldrevården, såsom användning av vårdhund.

SYFTE

Syftet var att undersöka hur individer på särskilda boenden för äldre påverkas av vårdhund.

TEORETISK REFERENSRAM

När det gäller teoretiska referensramar som handlar om välbefinnande och livskvalitet är det få som kan appliceras på både djur och människor. Historien visar de starka band som har funnits länge mellan människa och djur vilket gör att relationen över artgränserna kan ha bidragit till uppkomsten av vissa moderna teorier. En teoretiker som uppmärksammar artgränsöverskridandet är den amerikanska filosofen Marta Nussbaum. Nussbaum fokuserar på att alla människor har rätt till ett värdigt liv. Detta liv värderas utifrån en människas

förmåga att vara och göra vad hen vill. För att kunna uppnå detta är det viktigt att människans inre förmågor kan kombineras med yttre samhälleliga förmågor, och därav skapa kombinerade förmågor. De inre förmågorna är personlighet, intellektuella och fysiska förmågor, kunskaper, perceptions- och rörelseförmågor och för att dessa förmågor skall kunna utvecklas behövs samhälleliga insatser. Nussbaum (2011) menar att ett samhälle bör sträva efter att främja kombinerade förmågor hos befolkningen.

Detta kräver två typer av ansträngningar, främjande av inre förmågor, exempelvis genom utbildning, och tillhandahållandet av externa institutionella och materiella förhållanden. En pojke kan ha en inre förmåga att lära sig cykla, genom vilja och teoretisk kunskap, men för att denna förmåga ska bli verklig krävs det samhälleliga insatser i form av cyklar och praktisk lärdom i aktiviteten (Nussbaum, 2011).

För att modellen ska vara verksam bör alla förmågor vara på godtagbar nivå och det går heller inte att kompensera en brist i en förmåga med en annan. Nussbaum skapade en förmågmodell som beskrivs med 10 punkter nedan. Dessa punkter indikerar olika proportioner i livet som kan stimulera företagsamheten och fantasin inom vård- och omsorgsarbete. Modellen kan även appliceras på djur, i detta fall hund (Nussbaum, 2011). Nussbaums modell hjälper oss att förstå möten mellan människa och djur bättre. Enligt Andersson, Lerner & Silfverberg (2019) kan förmågor hos människor antingen främjas, förbli oförändrade eller till och med hindras och i denna litteraturöversikt kommer detta att beskrivas i arbetet med vårdhund.

De 10 punkterna i Nussbaums förmågmodell, och som visar på olika aspekter i livet, kan väcka fantasin och kreativiteten inom vård-, omsorg- och rehabiliteringsarbete (Fagerberg & Silfverberg, 2014).

Inom vårdarbeten kan förmågmodellen implementeras på olika sätt. Det som bör nyttjas är vårdens kapacitet och kunskap, vilket kan bidra till kombinerade förmågor, då vården blir en utomstående insats från samhället, till individen. Ett exempel på detta kan vara hur en människa med inre förmåga till *kroppslig hälsa*, kan behöva externa institutionella och materiella insatser såsom sjukvård vid eventuell skada eller sjukdom (Anand, 2004).

1. liv
2. kroppslig hälsa
3. kroppslig integritet
4. sinnen, fantasi och tänkande
5. känslor
6. praktiskt förnuft
7. samhörighet

8. andra arter
9. lek
10. kontroll över den egna omgivningen.

Metod

Som metod valde författarna att utföra en litteraturöversikt över kvalitativa och kvantitativa studier. En litteraturöversikt är ett sätt att sammanställa befintlig kunskap och forskning inom ett valt område för att få en tydlig överblick över det nuvarande kunskapsläget. En litteraturöversikt är även en gynnsam metod för att finna underlag för framtida studier. Vetenskapliga artiklar av kvalitativa och kvantitativa slag används för att utforska ämnet och svara på syftet med etablerad forskning (Friberg, 2006).

Datainsamling

De databaser som nyttjades är; PubMed, CINAHL Complete och Ageline. De valda databaserna innehåller information med olika inriktning. I enlighet med Östlundh (2017) valdes databaser utefter relevanta ämnesområden. CINAHL Complete omfattar artiklar och tidskrifter inom hälsa och omvårdnad, vilket är den primära databasen för vetenskapliga artiklar inom omvårdnad. PubMed innehåller information inom både omvårdnad och det biomedicinska området. Informationen på Ageline syftar mest på den äldre befolkningen inom omvårdnad.

Inför datainsamlingen användes MeSH databas för terminologi, för att identifiera adekvata sökord. För att underlätta ska så många sökord som möjligt identifieras som kan relateras till syftet (Henricson, 2012). Sökorden som nyttjades är; *animal assisted therapy*, *pet therapy*, *domestic animals*, *housing for the elderly*, *geriatric care* och *nursing homes*. Vidare användes Boolesk sökteknik med operatorerna AND och OR i alla databaser för att begränsa samt inkludera relevanta artiklar (Friberg, 2006).

Urval

För att säkerhetsställa adekvata resultat filterades de vetenskapliga artiklarna med inklusions- och exklusionskriterier. Inklusionskriterier; personer boende på särskilda boenden för äldre samt hundar utbildade för vårdande syfte. Exklusionskriterier som användes är; personer inom äldreomsorgen som hade hemtjänst, hemsjukvård eller annan äldreomsorg än särskilt boende.

För att garantera att artiklarnas information var relevant valdes vetenskapliga artiklar publicerade mellan 2000 och 2020. Endast artiklar skrivna på engelska nyttjas för att sortera

bort språk som författarna ej behärskar. De valda artiklarna skulle vara peer reviewed för att säkerhetsställa vetenskaplig kvalitet. I databasen CINAHL Complete avgränsades sökningen till peer reviewed automatiskt. PubMed har en standard vilket gör att artiklar där ska vara peer reviewed. I Ageline saknas funktionen för att säkerhetsställa att artiklar är peer reviewed så för att trygga den vetenskapliga standarden sökte författarna efter peer reviewed genom att inspektera artikelinformationen. Sökord som används när artiklar fastställs ska vara relevanta till syftet och främja inklusionskriterierna (Henricson, 2012).

Artiklarna valdes genom att först läsa rubrik, sedan abstract för att sortera bort icke adekvata artiklar. De lämpliga artiklarna lästes igenom ett flertal gånger samt analyserades enligt Fribergs modell för att säkerhetsställa att informationen var likvärdig till denna litteraturöversikts syfte (Friberg, 2006).

Dataanalys

Analys av de vetenskapliga artiklarna utfördes enligt Fribergs fem steg (Friberg, 2017).

1. Först lästes de olika artiklarna flera gånger för att få en uppfattning om helheten. Främst fokuserades på resultaten för att identifiera viktiga skillnader samt utvärderades syftet för att fastställa att artiklarna var godtagbara i relation till litteraturöversiktens syfte.
2. De centrala fynden i resultaten urskildes för att säkerhetsställa att resultatets vikt var i symbios med syftet i litteraturöversikten. Väsentliga skillnader och likheter identifierades samt de centrala fynden.
3. En översikt med sammansättningar av varje studies resultat gjordes för att underlätta analysen. Syfte, metod, analys och resultat summerades och lades in i bilaga 2.
4. De befintliga likheter och olikheter mellan resultaten observerades och tematiserades, genom att observera de olika teman och ämnen som de olika artiklarna undersökte samt huruvida resultaten var positiva eller negativa. Därefter utformades olika rubriker, efter tematiseringen av de olika artiklarnas innehåll.
5. De nya teman förklaras och motiveras under rubriker och paragrafer, som presenterades i resultatet på litteraturöversikten.

FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN

I en vetenskaplig artikel ska forskningsetik tillämpas genom grundläggande principer; autonomiprincipen, att göra gott, inte skada samt rättvisepincipen. Det är väsentligt att principer nyttjas i de artiklar som används i denna litteraturöversikt och att de är etiskt

granskade. I en litteraturöversikt är det essentiellt att undvika oredlighet, vilket innebär plagiering, falsifiering och fabrikation. Författarna strävar även efter att inte påverkas av partiskhet eller tidigare erfarenhet (Vetenskapsrådet, 2019). Då båda författarna hade en personlig positiv inställning till hundar, fanns det behov för att förstå argument till varför hundar ej bör användas i vården. För att denna positiva förförståelse ej skulle skapa partiskhet studerade författarna om hälsorisker gällande hundar samt om hundrädsla på internet via olika artiklar och hemsidor.

De vetenskapliga studier som används ska ej kränka eller negativt påverka deltagares integritet eller identitet. Deltagare ska ej komma till skada till följd av studien (Henricsson, 2017).

RESULTAT

Efter analys kategoriserades resultaten efter följande rubriker; *Social påverkan* där *engagemang* presenterades som en underrubrik, *Psykisk hälsa*, *Livskvalitet* samt *Uppvisat humör och beteende*. Resultaten visade att vårdhunden hade en positiv påverkan på det sociala livet och ökade engagemanget för aktiviteter hos deltagarna. Engagemang presenterades som en underrubrik till social påverkan. Den psykiska hälsan påverkades positivt till en viss mån. Den största påverkan såg man dock i individernas livskvalitet, där en ökning bibehölls under längre tid. En intressant aspekt av resultatet var även det uppvisade negativa beteenden som följde på avslutad intervention hos vissa av deltagarna.

Social påverkan

I studier (Olsen et al., 2016; Richeson, 2003) framkom det att interaktion med vårdhund visade lovande påverkan för den sociala samvaron hos deltagare med demens. En ökning av koncentration på andra deltagare samt ökad interaktion via utbytta leenden och skratt observerades under vårdhundens besök. I studierna observerades ökning i verbal och fysisk kontakt, både med hundarna, förarna och personalen samt mellan deltagarna på boendet. Observationer på ökningen av social interaktion var exempelvis att deltagarna uppfattades mycket mer alerta och uppmärksamma på omgivningen och de personer som de interagerade med.

I en av dessa studier (Richeson, 2003) var den sociala påverkan beskriven ovan, observerad under interventionen med hunden samt samma dag efter att vårdhunden lämnat boendet. Deltagare som tidigare hade haft husdjur började även diskutera och delge sina tidigare erfarenheter.

Samtidigt var den sociala påverkan som vårdhund hade på deltagare utan demens mindre påtaglig, då ingen ökning av interaktion mellan deltagarna observerades enligt två studier (Kaiser et al., 2002; Phelps et al., 2008). Däremot såg man en ökning av prosocialt beteende gentemot hundarna. Deltagarna visade ökad fysisk och verbal kommunikation när de interagerade med vårdhunden jämfört med tidigare sociala beteenden.

I en av dessa studier (Phelps et al., 2008) rapporterade deltagarna att de njöt mycket av dessa besök. De rapporterade även att de kände sig lyckliga och att de gärna ville att vårdhunden skulle komma tillbaka.

En studie (Kaiser et al., 2002) jämförde det sociala beteendet hos deltagare när en glad person hälsade på jämfört visiter av en vårdhund. Resultaten var nästintill likvärdiga, man såg en ökning i det sociala beteendet vid båda besöken. Däremot observerades att deltagarna var mer belägna till lekfullt samspel och fysisk närhet till hundarna än till människan.

Uppfattad ensamhet undersöktes även i en studie (Vrbanac et al., 2013), där framkom att ensamhet uppfattades mindre av deltagarna under och efter interaktion med hunden. Interventionen med vårdhunden uppmuntrade deltagare till att socialisera mer med människor i deras omgivning vilket även minskade ensamheten hos deltagarna.

Engagemang

Resultaten påvisade ökat engagemang i aktiviteter för deltagare med demens i en studie av Olsen et al. (2016). Deltagare visade en ökad koncentration på andra deltagare och vårdhunden under interventionen. Aktiviteter med vårdhund ökade engagemanget hos deltagarna, jämfört med andra typer av aktiviteter.

Intervention med riktiga hundar samt annan hundrelaterad stimulans såsom robothund, jämfördes i en studie (Marx et al., 2010). Det största engagemanget observerades när deltagarna fick interagera med de riktiga hundarna. En annan studie av Kaiser et al. (2002) jämförde även hund med annan aktivitet. Engagemanget hos deltagare när en glad person hälsade på och när en vårdhund hälsade på jämfördes i denna studie däremot. Resultaten var likvärdiga, man såg positiva effekter vid båda besöken. Däremot observerades att deltagarnas engagemang till lek och fysisk närhet till hundarna var större än till människan. Interaktion med vårdhunden visade alltså ett större engagemang till socialt samspel än den glada personen som hälsade på.

Resultat i en studie (Richeson, 2003) uppmärksammade även vikten av att anpassa aktiviteter efter intresse, då engagemanget verkade öka mer hos de deltagare som hade personligt intresse i djur eller hundar, då deltagarna drog paralleller till sina egna erfarenheter.

Psykisk hälsa

En betydande minskning av depressiva symptom kunde bekräftas av två studier (Moretti et al., 2010; Le Roux & Kemp, 2009). Exempel på dessa symptom var bland annat ökad deltagande i aktiviteter, ökad nöjdhet med livet och ökad känsla av lycka. Däremot minskade ej ångestrelaterade symptom under eller efter interventionen. En studie (Phelps et al., 2008) fann däremot inga resultat på depressiva symptom, däremot observerades positivt humör och beteenden hos deltagarna samt positiva intryck av interventionen.

I en studie av Berry et al. (2011) studerades apati och där noterades via observation att fler deltagare som tidigare varit i mer eller mindre apatiska tillstånd ändrade beteende och verkade mer alerta och spontant agerande. Därutöver kunde man bekräfta en minskning i det stressrelaterade hormonet kortisol hos deltagarna efter interventionen i den studien.

Deltagarna fick delge sina egna upplevelser av interventionen i några studier (Phelps et al., 2008; Le Roux & Kemp, 2009), där majoriteten ansåg att stunderna med vårdhunden bidrog med ett positivt klimat samt att det efterlämnade positiva minnen och att det bringade lycka.

En ringa minskning av symptom på psykisk ohälsa som oro, ångest, depression och hallucinationer hos deltagare med demens observerades i en studie (Nordgren & Engström, 2014). I en annan studie av Wesenberg et al. (2019) fann man en positiv ökning i känslor såsom glädje och njutning hos deltagarna. Ökad kognitiv funktion beträffande koncentration, minne, orientering och språk uppmärksammades hos deltagarna med demens i en studie (Moretti et al., 2010). Deltagarna uttryckte att interventionen gjorde dem lugna och tillfreds. En deltagare återfick minnen från yngre ålder, vilket var mycket ovanligt för denna individ.

Livskvalitet

Fler studier (Nordgren & Engström, 2013; Kårefjärd & Nordgren, 2018) undersökte livskvalitet hos deltagare med demens och observerades via olika beteenden och handlingar såsom förekommande leenden, gråt och huruvida deltagaren njuter av att äta mat. Under intervention observerades positiva beteenden som var relaterade till god livskvalitet, såsom lugnt och avslappnat humör samt uppvisad glädje och välbefinnande.

Det väsentliga i de studier som undersökts (Moretti et al., 2010; Nordgren & Engström, 2013; Kårefjärd & Nordgren, 2018) visar att livskvaliteten hos deltagare med demens även ökar efter interventionen. Dagar och veckor efter intervention utvärderades flera deltagare enligt QUALID formuläret vilket visade på en bibehållen ökad livskvalitet.

I tre av studierna (Moretti et al., 2010; Kårefjärd & Nordgren, 2018) uttryckte deltagarna positiva erfarenheter av interventionen, bland annat beskrev dem att aktiviteten var trevlig,

kändes meningsfull, bidrog med något extra roligt samt motiverade en mer social och positiv miljö.

Uppvisat humör och beteende

Djurassisterad terapi visade positiv påverkan på aggressivt och irriterat humör och beteende i fler studier (Richeson, 2003; Nordgren & Engström, 2014). Deltagare som genomgick intervention med vårdhund i dessa studier visade en tydlig reduktion av olika beteendesymptom relaterade till demens under och efter intervention, exempelvis upprepade rörelsemönster, hyperaktivitet, svårighet att koncentrera sig, tendens att försumma omgivningen, oprovocerad explosiv ilska och sömnsvårigheter.

Därutöver observerades även en ökning av verbala negativa beteenden i studien av Richeson (2003) såsom uttalad irritation och oro hos deltagarna. Den negativa påverkan förekom samma dag, direkt efter att vårdhunden lämnat.

DISKUSSION

METODDISKUSSION

Litteraturöversikten gjordes enligt Fribergs metod som riktar sig till studenter som skriver kandidatuppsats. En litteraturöversikt skall göras utifrån tre följande motiv; att skapa en överblick av ett begränsat område, att öva in ett strukturerat arbetssätt genom att kombinera och jämföra forskningsresultat som redan blivit publicerat och att kunna forma en utgångspunkt för framtida forskning (Friberg, 2017).

Författarna valde att fördjupa kunskaper inom; vårdhundens påverkan på individer inom SÄBO, som överensstämmer med syftet på litteraturöversikten. Litteraturöversikt som metod passade bra in på det valda området då författarna fick en god överblick på kunskapsläget, samt gav en inblick i bristerna som den aktuella forskningen har.

För att identifiera vetenskapliga artiklar som kunde användas till resultatet var det viktigt att avgränsa sökningar på olika plan. Detta för att urskilja de artiklar med mest relevans i förhållande till litteraturöversiktens syfte. Språket avgränsades till engelska, detta kan ha exkluderat intressanta artiklar med andra språk men däremot är det flesta vetenskapliga artiklar skrivna på engelska. Författarna kände sig bekväma med detta språk. Eftersom engelska ej är författarnas modersmål, finns det en viss risk för missförstånd i tolkningarna av artiklarnas innehåll.

Författarna valde att avgränsa årtalen som artiklar hade publicerats till 2000 - 2020, detta gjordes för att kunna identifiera så många artiklar som möjligt under relevant tid. Forskning

går ständigt framåt, vilket gör att studier blir mindre relevanta ju längre tid som har gått, däremot finns det inte mycket forskning kring ämnet och därför fanns behovet att använda ett relativt brett årsspann. Det fanns därför risk att intressanta studier som utförts innan 2000 gick mistes om. Samt fanns det en risk att de äldre vetenskapliga artiklarnas relevans ej var lika adekvat som de nypublicerade artiklarna.

Författarna gjorde inga begränsningar gällande geografi, var studier utförts, för att ej förbise studier av vikt. Detta kan dock påverka resultaten av denna litteraturöversikt då kulturen påverkar synen på djurhållning och äldrevård i olika delar av världen. Studier utförda i Europa var mest förekommande, men även studier från USA och Sydafrika nyttjades för resultatet. För att finna artiklar från relevanta tidskrifter, där omvårdnad stod i fokus, nyttjades CINAHL complete för sökning av artiklar. För att komplettera sökte författarna även på PubMed, som även innehar artiklar med omvårdnadsvetenskaplig grund, men även medicinsk. Ageline nyttjades även då det är en databas där den äldre befolkningen står i fokus. Detta är databaser som anses etablerade och försvarbara inom forskning, vilket var viktigt för att denna litteraturöversikt skulle vila på vetenskaplig grund.

Flera databaser användes även på grund av att ämnet ej är studerat i stor utsträckning, det finns stort utrymme och behov för framtida forskning. Ett ämne som ej är studerat i stor utsträckning har mindre tillförlitliga resultat, vilket kan ha påverkat resultaten i denna litteraturöversikt. För att ej gå miste om artiklar var varken kvantitativa, kvalitativa samt blandade studier exkluderade i sökningen efter artiklar. I de resultatartiklar som valdes förekom däremot inga kvalitativa artiklar vilket kan vara negativt då resultaten ej skildrar deltagarnas egna erfarenheter och uttryck. Kvantitativa artiklar har dock en fördel då de kan bidra med allmängiltiga slutsatser. Kvalitativa artiklar är värdefulla då deltagares individuella erfarenheter dokumenteras, men de är svåra att generalisera. Därav är författarna nöjda över att artiklar med mixad metod inkluderats, då en viss del av resultatet bygger på erfarenhet och ej endast statistik.

I majoriteten av valda resultatartiklar framkom att antal deltagare var lågt. Då man behövde vara selektiv med antal deltagare på varje boende på grund av allergier, hundrädsla och intresse av deltagande. Utöver detta var det vanligt att fler deltagare föll bort under studiernas gång, på grund av sjukdom, förflyttning eller dödsfall. Detta är en viktig aspekt när en litteraturöversikt byggs på artiklar om äldre, deltaganden är lägre och därav blir resultaten svårare att generalisera.

Livskvalitet undersöktes i fler valda artiklar. Detta bör diskuteras då termen är svårt att definiera, på grund av individualiteten i en människas självuppfattade livskvalitet. Man bör förhålla sig kritisk till vetenskapliga artiklar som studerar livskvalitet med hjälp av

mätinstrument såsom QUALID (Post, 2014). Livskvalitet byggs på erfarenheter och förväntningar av individens liv, vilket gör det högst personligt. Att införa ett generellt mätinstrument för livskvalitet hos en viss folkgrupp är nödvändigt för att kunna studera livskvalitet. Dock ska de kunna utformas efter en patientcentrerad vård och ge utrymme för patientens självuppfattade livskvalitet (Aggarwal, 2015).

För att livskvalitet ska kunna utvärderas och analyseras krävs det även att individen har en tillräcklig självuppfattning om sin livskvalitet genom att själv identifiera behov och skapa mål i livet (World Health Organisation, 2020). Detta ställer ett visst krav på individer med kognitiv svikt, exempelvis vid demens. I och med behovet av denna självuppfattning blir det allt mer problematiskt att mäta livskvaliteten hos äldre med demens som genererar ett adekvat resultat.

Författarna strävade inte efter att använda artiklar som fokuserade på äldre med demenssjukdomar. Under sökning av artiklar framkom dock att demens är framträdande i forskningen kring vårdhund och äldre. Därav blev resultatet mer fokuserat på demens än vad som ämnades.

Litteraturöversikten är skriven av två författare med olika bakgrund och erfarenheter vilket ledde till att resultatet granskades ur olika synvinklar och gjorde så att resultatet även kunde förbättras. De båda författarna har haft en god dialog och granskat arbetet med ett kritiskt förhållningssätt. Diskussioner mellan de båda författarna har gjort att litteraturöversiktens kvalitet har förbättrats då man kunnat ta fram både styrkor och svagheter. Författarnas olikheter har gjort att den ena författaren har haft sin styrka i att söka artiklar och jobba med matriser medan den andra författarens styrka har legat i att hitta information på andra ställen. Båda två har kunnat stötta varandra då det stundtals har känts tungt. En svaghet var även att båda författarna hade en förförståelse till hundar och djur generellt. Förförståelsen var mycket optimistisk, och detta är en bias som kan påverka metod samt resultat. Det fanns behov av att se på vårdhundar från negativa perspektiv för att motverka vinkling av resultatet, och bistå med korrekt information.

RESULTATDISKUSSION

Social påverkan

Resultaten visade att vårdhunden bidrog med ökad kommunikation mellan deltagare men den största sociala interaktionen visades dock mellan människa och hund. Främst var hundens sociala fördelar att deltagarna lekte med hunden och var mer fysiska än med människor.

Oavsett ålder, är lek och fysisk närhet en viktig del i det sociala livet.

Med ålder blir vi människor mindre benägna att känna tillit nog att exempelvis kramas eller "leka" med någon utanför vår personliga krets. En anledning till detta är människans inre rädsla att bli dömd, då vi har en tendens att ständigt forma förutfattade meningar om varandra. De flesta behöver känna sig totalt avslappnade med någon för ett lekfullt samspel med fysisk närhet, denna trygghet upplever de flesta bara med sin familj och närmaste vänner. Som människor lägger vi inte så stor värdering i vad hundar tycker och tänker om oss, man är sällan rädd att en hund ska uppfatta en som framfusig eller löjlig. Hunden kommer inte med förutfattade meningar vilket leder till en kravlös interaktion (Buettner et al., 2011).

Enligt Nussbaums förmågemodell är vårdhunden ett exempel på en samhällelig insats som kan stärka äldres inre förmåga att utveckla behovet av *lek*. Nussbaum anser även att leken är viktigt för både människa och djur. För människan behövs leken för att kunna glömma och gå vidare och för hunden är leken en sorts belöning, skriver Andersson, Lerner & Silfverberg (2019). Även Nussabaums förmåga *samhörighet* blir konkret, då vi alla är lika i hundens värld. Detta gör att patienten kan kännas sig lugn och trygg i vårdhundens sällskap utan att känna att hen gör något fel vilket även Buettner et al. (2011) uppmärksammar. Tillsammans med hunden och andra boende kan patienterna få goda medel för att känna samhörighet och tillit (Andersson, Lerner & Silfverberg, 2019).

Engagemang

Resultaten visade att vårdhunden ökade engagemanget hos deltagare, både inom aktiviteten i sig men också engagemang inom socialt samspel. En intressant aspekt som uppmärksammades var att engagemanget ökade hos de deltagare som hade tidigare erfarenheter med djur, och i synnerlighet hundar. Deltagarna delgav berättelser och erfarenheter, och ansågs vara betydligt mer engagerade i interventionerna än övriga deltagare.

Att anpassa aktiviteter till tidigare liv, erfarenheter och intressen verkar vara av stor betydelse. En studie av Polenick och Flora (2013) undersökte engagemang och deltagande i aktiviteter på äldreboenden. Studien styrker att anpassade aktiviteter är av stor vikt och ökar engagemang i aktiviteter. Då deltagande och intresse i aktiviteter har visats vara positivt för äldre människor. Fysiskt, psykiskt och socialt, bör man beakta detta och uppmärksamma vikten av anpassade och personliga aktiviteter.

Det blir säkerligen otillräckligt om aktiviteter endast anpassas efter fysisk och psykisk förmåga, eller efter en viss åldersgrupp. Att se individen och dess tidigare liv, erfarenheter, intressen och kunskaper bör uppmärksammas när aktiviteter formas på särskilda boenden för äldre. I dessa typer av situationer är det av enormt stor vikt att ej förbise tidigare negativa

erfarenheter av hundar, då det skulle kunna bidra med negativ påverkan gällande engagemang och deltagande i aktiviteten.

Vårdhundens betydelse för ett värdigt liv

Vårdhunden visade en mycket god påverkan och betydelse för livskvaliteten hos deltagare, både under och en lång tid efter besöken. Utifrån resultatet är detta ett väsentligt fynd, att bibehållen ökad livskvalitet behölls flera veckor efter interventionerna avslutats.

Martha Nussbaum talar om livskvalitet och ett gott liv, och vad detta egentligen innebär. Enligt Nussbaum (2011) finns det stora brister med samhällets tillvägagångssätt att mäta ett gott liv, genom exempelvis ekonomisk status eller diffusa mätinstrument som ska utvärdera livskvaliteten hos en människa. Flertal exempel på när mätning av livskvalitet ej fungerat adekvat har bevitnats, exempelvis i studier där medelklasskvinnor skulle ha en sämre livskvalitet än kvinnor som lever i fattiga och våldsamma förhållanden. Nussbaum anser att ett värdigt liv bör mätas och utvärderas genom att utvärdera vilka förmågor människor har, och behöver för att kunna göra vad de vill i livet. Nussbaum uttrycker vikten av att se vad människan är kapabel till att göra - att hon uppfyller de grundläggande förmågorna som att exempelvis kunna skaffa mat. Detta är tröskeln till mänskligt liv och när människan uppnått det kan hon sedan skaffa sig de andra förmågor som samhället bistår med, såsom utbildning och arbete för ett gott och värdigt liv (Fagerberg & Silfverberg, 2014).

Interventioner med vårdhund visade ett samhälleligt yttre stöd för deltagarna, vilket i sin tur skulle kunna stödja inre förmågor som krävs för ett värdigt liv. I resultaten fann man särskilt att förmågorna *samhörighet*, *lek*, umgänge med *andra arter* samt att känna *känslomässiga band* till hunden befrämjades. Utifrån detta resultat ser författarna av denna litteraturstudie att det finns positiva förändringar hos de äldre om de rätta förutsättningarna ges – vilket bidrar med kombinerade förmågor, precis enligt Nussbaums idé.

Beteende och uppvisat humör

Beteendet och de uppvisade humöret hos deltagarna påverkades positivt i flera avseenden. Negativa resultat uppmärksammades ej, förutom i en artikel där en ökning av uttalad irritation och oro hos vissa deltagare uppmärksammades direkt efter intervention med vårdhunden. Detta är av intresse då negativ påverkan för deltagare är extremt underrepresenterat och bör uppmärksammas samt diskuteras.

Lerner (2014) uppmärksammar en risk med att använda vårdhund, separation. Det beteende som deltagare uppvisade efter att hunden lämnat skulle kunna vara tecken på besvikelse och vemod. Risker att de människor som får träffa hunden upplever en dyster

separation efter interventionen, kan på vissa sätt väga emot den positiva påverkan gällande psykisk hälsa och socialt liv. Om hunden bidrar till psykiskt och socialt välbefinnande i stunden, men sedan orsakar känsla av sorg och ensamhet, är en kortare intervention kanske inte ett ultimatum tillvägagångssätt att implementera vårdhund.

Då vissa människor har lättare att anknyta till djur än människa, finns det risker att den känslomässiga anknytningen till vårdhunden blir för stark. Vänskap mellan människa och hund kan orsaka en stor sorg efter att interventionerna slutförts och människan ej längre har möjlighet att träffa hunden. Detta kan i sin tur leda till att problemen som hunden ska kunna "lösa", återgår efter att programmet eller interventionen slutförts. För att förebygga detta är det fördelaktigt att bibehålla möten mellan människan och hunden som bildat ett vänskapsband, även efter uppnått resultat av vårdhunden. Detta behöver ej vara ett stort problem om verksamheten ser till att det blir en kontinuitet i besöken från vårdhunden då de påvisat goda resultat. Om noggrann planering sker så kan de problem som nämnts såsom separationsångest elimineras eller i alla fall minskas (Lerner, 2014).

Psykisk hälsa

Vårdhund visade en positiv betydelse och påverkan gällande psykisk ohälsa, dock var det otillräckligt stöd gällande de fysiologiska processer som förekommer denna påverkan. I en artikel upptäcktes en minskning av det stressrelaterade hormonet kortisol hos de som hade deltagit i interventionen.

Kortisol är ett hormon som utsöndras genom en fysiologisk process när vi utsätts för stress och behöver öka takten. När det sker under korta perioder är det inte skadligt, men när det sker under en längre period hämmas våra neurotransmittorer i hjärnan till exempelvis serotonin och oxytocin vilket kan leda till utmattningsdepression (Brydolf, 2020).

Detta leder till en nyfikenhet om vilka fler hormoner i kroppen som påverkas av intervention med vårdhund. I Manimalisrapporten kan man läsa om hur Kerstin Uvnäs Moberg berättar om djurens påverkan på människans oxytocin nivåer. Uvnäs Moberg talar även om förhållandet mellan oxytocin och andra stresshormon där oxytocinet har en motsatt effekt gentemot stresshormoner. Oxytocinets verkan på människan är bland annat att sänka blodtrycket och andra stressrelaterade funktioner men också att öka vårt sociala beteende såsom vänlighet och längtan efter social interaktion (<http://www.lifesciencefoundation.org>).

Vi kan även frisätta oxytocin via ögonkontakt vilket förklarar varför man får en större effekt av att klappa en levande hund än en robothund då ingen ögonkontakt ges.

Vårdhunden främjar den egna förmågan till att leva genom att lätta upp stämningen på ett boende där många känner sig ensamma och nedstämda. Detta leder oss in på två av

Nussbaums förmågor – *liv och känslor*. Genom att bidra med yttre förmågor såsom vårdhund, en borste och en boll så att de äldre kan klappa, kamma och leka så bidrar detta till de äldres inre förmåga att vilja leva och känna sig glad. Detta är ett exempel på hur Nussbaums förmågemedell kan förklara den positiva effekter vårdhund hade på deltagarnas psykiska hälsa (Andersson, Lerner & Silfverberg, 2019).

Etiskt förhållningssätt; människa - hund

Syftet med djurassisterad terapi är att få människor att må bättre, men är det på bekostnad av djuret? Om djurassisterad terapi skall kunna utvecklas bör man säkerhetsställa att djuren behandlas med respekt. Djur som används inom vården gör det under "tvång" då inget samtycke kan formuleras. Dessa djur utvecklas tillsammans med oss, därav bör människor säkerhetsställa att inte djuren utsätts för lidande samt att bevara deras värdighet och ej instrumentalisera dem. För att djurhållning ska vara moraliskt och etiskt försvarbart bör även djuret gynnas och de positiva effekterna ska vara ömsesidiga (Beck, 2006). Djurs lidande uppmärksammas i en paragraf i djurskyddslagen. Det är av stor vikt att verksamheter är medvetna om riskerna för vårdhundens hälsa och mående (Djurskyddslag, 2018:1192). Vi ska inte utsätta djuren för något som strider mot deras naturliga beteenden, för att bevara deras värdighet. Att dessutom se djuret som en egen individ, precis som vi människor, minimerar risken för att göra djuren till verktyg (Lerner, 2014).

I en artikel av Glenk (2017) tar man upp hundens välfärd i djurassisterade terapier. I fall där hunden arbetade med barn med olika funktionshinder fick man avbryta sessionen då hunden påvisade stor stress. Kan man däremot jobba så att både hund och människa kan känna fördel av mötet är det etiskt försvarbart. Det är väldigt viktigt att de som jobbar med hundar kan se de tecken som hunden påvisar när den inte orkar längre och då kan ges tillfälle till vila. På särskilda boenden för äldre där man arbetade med vårdhund kunde höga rumstemperaturer och dålig tillgång till vatten påvisas, vilket var ett stort problem för den arbetande vårdhunden. Glenk (2017) menar inte att man skall förbjuda djurassisterade terapier, men att man bör undersöka vidare huruvida förändringarna i hundbeteende och fysiologi inträffar som svar på hundföraren eller mottagarens handlingar och känslor eller om de kan bero på andra faktorer.

Genom att arbeta med vårdhund ges patienterna möjlighet att umgås med *andra arter* än människan och vinna dess respekt. Detta förespråkar Nussbaum i sin förmågemedell. Är man dessutom i en utomhusmiljö får patienten även möjlighet till växter och natur. Att visa djur, växter och natur sin respekt är en grundförutsättning för djurunderstödda interventioner

(Andersson, Lerner & Silfverberg, 2019). Genom detta kan patienten få en känsla av välbefindande, harmoni och eudaimonia – det goda livet (Silfverberg, 2008).

KLINISKA IMPLIKATIONER

Det väsentliga som denna litteraturöversikt belyser är hur vårdhunden kan bringa välmående på olika plan för äldre på SÄBO boenden. Effekter har observerats gällande demens, både symptom, livskvalitet samt det sociala livet påverkades positivt av vårdhund. Även hos boende utan demensdiagnos kunde man se positiv inflytande på psykisk hälsa samt det sociala livet. Ensamhet, ett utbrett problem hos den äldre befolkningen, kunde även minimeras tack vare intervention med vårdhund. Detta är en problemlösning som inte endast gynnar de vårdtagare som bor på boende, utan även för vårdgivare. Författarna anser att denna litteraturöversikt kan bidra med insikt i det breda användningsområdet som vårdhund kan användas för. Då resultatdelen belyser olika aspekter i hälsan, kan man med denna litteraturöversikt argumentera för fortsatt forskning och användning av vårdhund inom särskilda boenden för äldre. Informationen som denna litteraturöversikt bidrar med kan påvisa hur professioner som utför omvårdnad till äldre skulle gagnas av interventionen med vårdhund, vilket då skulle kunna underlätta och utveckla omvårdnaden. Genom att finna en aktivitet som bevisligen kan minska symptom på demens, öka och bibehålla livskvalitet, optimera det sociala livet samt bidra till psykisk hälsa är en tillgång som vårdgivare kan använda för att utveckla omvårdnaden. Användning av vårdhund är en av flera sätt att individualisera och anpassa vården till fördel för patienten. Sjuksköterskan, som är omvårdnadsansvarig, bör arbeta patientcentrerat och holistiskt. Detta betyder att vården ska vara anpassad efter individen och ta hänsyn till människan i helhet, inte bara den fysiska kroppen.

Att arbeta med djur inom vård och rehabilitering medför allsidiga aktiviteter vilket leder till stimulans. Detta genom en kombination av fysisk aktivitet, social interaktion, kognitiva utmaningar och möjligheter till utevistelse i naturen. Djuren kan alltså hjälpa till med användningen av den grundläggande principen om en helhetssyn i vården. Vi har idag fysisk aktivitet på recept för att få personer med psykisk ohälsa att röra på sig mer, så varför inte ta fram vårdhund på recept. Detta skulle kunna leda till minskad användning av läkemedel, och därav minskning av negativa biverkningar som medicinering kan orsaka. Då kostnaderna för läkemedel är stora krävs alternativa metoder, vårdhund kan vara en stor potential till att minska både användandet av, och kostnaderna för lugnande, smärtstillande och ångstdämpande läkemedel.

FÖRSLAG FORTSATT FORSKNING

Utifrån resultaten i denna litteraturstudie har författarna kommit fram till att mer forskning på området behövs. Det finns behov av större studier med flera deltagare och att en tydligare terminologi inom området införs. Lovande resultat finns i de studier som undersökts, men ytterligare forskning som kan stödja vårdhund som en riktig omvårdnadsinsats behövs för att vårdhund ska kunna införas mer inom vården. Djur har en positiv påverkan på äldre, detta skulle behöva studeras ytterligare för att eventuellt kunna stödja vårdhund som en alternativ metod för läkemedel, eller användas preventivt. Att studera fysiologiska effekter av vårdhundar, såsom oxytocin- och kortisolpåverkan vore adekvat för att styrka vetenskaplig evidens för användning av vårdhund. Studier som kan stödja detta behövs, då de studier som finns ej är nog för att underbygga en evidensbaserad vård med djur.

SLUTSATS

Den konklusion som kan dras av resultatet i denna litteraturöversikt är att den påverkan vårdhund har på äldre på SÄBO varierar mycket. Något som även bör beaktas är att evidensen är relativt låg, då det aktuella kunskapsläget bygger på tämligen få studier, med en oklar terminologi. Däremot är det tydligt att användning av vårdhund kan bidra med positiv påverkan för äldre på boenden, och bristen på tillräcklig forskning är inte ett hinder för att använda vårdhund på SÄBO. Trots det relativt snäva kunskapsläget, visade resultaten att vårdhund positivt påverkade psykisk ohälsa, socialt liv, livskvalitet, engagemang samt beteende och humör hos de boende på SÄBO. Dock uppmärksammades även att det är av vikt att beakta risker med vårdhund, såsom separation med negativa konsekvenser för både vårdtagare och hund. Hänsyn bör även tas till äldres intresse till hundar, och anpassa användning av vårdhund till dem som har intresse av hundar. Sammanfattningsvis kan vårdhund nyttjas för att utveckla och bibehålla ett gott liv för boende på SÄBO i många aspekter, men det bör göras under kontrollerade former då det finns behov för utökad evidens.

REFERENSFÖRTECKNING

*Artikel inkluderad i resultatet

- Aartsen, M. & Jylhä, M. (2011). Onset of loneliness in older adults: results of a 28-year prospective study. *Original investigation*, 8. doi: 10.1007/s10433-011-0175-7
- Aggarwal, S. (2015). *Quality of life: Issues and challenges in measurment*. Hämtad 9 oktober, 2020, från https://www.researchgate.net/publication/316789861_Quality_of_Life_Issues_and_challenges_in_Measurment
- Anand, P. (2004). Capabilities and health. *J Med ethics*, 2005(31), 299-303. Doi: 10.1136/jme.2004.008706
- Andersson, L., Lerner, H. & Silfverberg, G. (2019). En modell för mänsklig värdighet. I G. Silfverberg (Red.), *Nya vägar i vårdetiken*. (s. 29–49). Lund: Studentlitteratur.
- Beck-Friis, B., Strang, P. & Beck-Friis, A. (2007). *Hundens betydelse i vården: erfarenheter och praktiska råd*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia.
- Beck M, A. (2006). The use of animals to benefit humans: Animal-assisted therapy. I A, H Fine. (Red.) *Handbook on Animal-assisted therapy: theoretical foundations and guidelines for practice*. (s. 21–40). Academic press: Kalifornien.
- *Berry, A., Borgi, M., Terranova, L., Chiarotti, F., Alleva, E., & Cirulli, F. (2012). Developing effective animal-assisted intervention programs involving visiting dogs for institutionalized geriatric patients: a pilot study. *Psychoogeriatrics: The official Journal of the Japanese Psychogeriatric Society*, 12(3), 143–150. doi-org.esh.idm.oclc.org/10.1111/j.1479-8301.2011.00393.x
- Brydolf, J. (2020). *Så fungerar hormonsystemet*. Hämtad 22 september, 2020, från 1177, <https://www.1177.se/Stockholm/liv--halsa/sa-fungerar-kroppen/hormonsystemet/>
- Buettner, L., Fitzsimmons, & Barba, B. (2011). Animal-Assisted Therapy for Clients with Dementia: Nurses' Role. *Journal of Gerontological Nursing*, 37(5), 10-14. <http://dx.doi.org.esh.idm.oclc.org/10.3928/00989134-20110329-05>
- Chu, F-Y., & Wallis, M. (2007). Taiwanese nurses' attitudes towards and use of complementary and alternative medicine in nursing practice: a cross-sectional survey. *International Journal of nurses studies*, 44(8), 1371-1378. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2006.07.001
- Coughlan, K., Olsen, K-E., Boxrud, D., & Bender, J-B. (2010). Methicillin-resistant Staphylococcus aureus in resident animals of a long-term care facility. *Zoonoses and public health*. May;57(3):220–6. doi: 10.1111/j.1863-2378.2009.01302.x.
- Duong, S., Patel, T., & Chang, F. (2017). Dementia: what pharmacists need to know. *Canadian pharmacists journal*, 150(2), 118-129. doi: 10.1177/1715163517690745
- Ersta Sköndal högskola (2008). *Vårdetisk spegel*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.

- Ersta Sköndal högskola (2014). *Hästen, hunden och den mänskliga hälsan: vård, behandling och terapi*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Fagerberg, I. & Silfverberg, G. (2014). Hästen och hunden i människovården. I A. Wijk, H. (red.) *Vårdmiljöns betydelse*. (s. 256–272) Lund: Studentlitteratur.
- Friberg, F. (red.) (2006). *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund: Studentlitteratur.
- Gailbert, F., Quignon, P., Hitte, C. & André, C. (2010). Toward understanding dog evolutionary and domestication history. *Comptes Rendus Biologies*, 334(3), 190-196. <https://doi.org/10.1016/j.crvi.2010.12.011>
- Gerino, E., Rolle, L., Sechi, C., & Brustia, P. (2017). Loneliness, Resilience, Mental Health, and Quality of Life in Old Age: A Structural Equation Model. *Frontiers in Psychology*, 8(2003). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.02003>
- Glenk, L. (2017). Current Perspectives on Therapy Dog Welfare in Animal-Assisted Interventions. *Animals*, 7(12), 7. [dx.doi.org/10.3390/ani7020007](https://doi.org/10.3390/ani7020007)
- Hart, A, L. (2010). Positive effects of animals for psychosocially vulnerable people: A turning point for delivery. In A. Fine (Ed.), *Handbook on animal-assisted therapy: theoretical foundations and guidelines for for practise* (pp. 59-75). Amsterdam: Elsevier.
- Hooker, S.D, Freeman, L.H., & Stewart, P. (2002). Pet Therapy Research: A Historical Review. *Holistic Nursing Practice* 17, 17-23. doi:0.1097/00004650-200210000-00006.
- Håkanson, M., Palmgren, Karlsson, K., Sallander, M., & Henriksson, G. (2008). *Husdjur och folkhälsa: en forskningsöversikt om betydelsen av sällskapsdjuren och lantbrukets djur för människors hälsa*. Hämtad den 8 september, 2020, från Vårdhundskolan.se, <http://www.vardhundskolan.se/Filer/Hakansson%20Husdjur%20och%20folkhalssa.pdf>
- International Association of Human-Animal Interaction Organizations – IAHAIO, *en internationell paraplyorganisation*. Hämtad den 11 september, 2020, från https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2020/07/iahaio_wp_updated-2020-aai-adjust-1.pdf
- Jensen, P. (u.å). Etologi. Hämtad den 11 september, 2020, från <http://www.perjensen.se/etologi/valkommen-till-etologisidor.html>
- *Kaiser, L., Spence, L. J., McGavin, L., Struble, L., & Keilman, L. (2002). A Dog and a “Happy Person” Visit Nursing Home Residents. *Western Journal of Nursing Research*, 24(6), 671–683. <https://doi.org/10.1177/019394502320555412>
- *Kårefjärd, A., & Nordgren, L. (2019). Effects of dog-assisted intervention on quality of life in nursing home residents with dementia, *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 26(6), 433–440, doi: 10.1080/11038128.2018.1467486
- *Le Roux, M. C., & Kemp, R. (2009). Effect of a companion dog on depression and anxiety levels of elderly resident in a long-term care facility. *Psychogeriatrics*, 9(1), 23–26. [doi-org.esh.idm.oclc.org/10.1111/j.1479-8301.2009.00268.x](https://doi.org/10.1111/j.1479-8301.2009.00268.x)

- Lerner, H. (2014). Risker för djur och risker för människor. I A. Lerner, H. & Silfverberg, G. (red.) *Hästen, hunden och den mänskliga hälsan: vård, behandling och terapi*. (s. 165-175). Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Lerner, H. & Silfverberg, G. (2014). Design och utvärdering av forskning och praktisk verksamhet. I A. Lerner, H. & Silfverberg, G. (red.) *Hästen, hunden och den mänskliga hälsan: vård, behandling och terapi*. (s. 178 - 179). Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Life Science Foundation. (2009). Oxytocin. Hämtad den 6 oktober, 2020, från <http://www.lifesciencefoundation.org/cmoxtyocin.html>
- *Marx, M. S., Cohen-Mansfield, J., Regier, N. G., Dakheel-Ali, M., Srihari, A., & Thein, K. (2010). The Impact of Different Dog-related Stimuli on Engagement of Persons With Dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*, 37–45. doi.org/10.1177/1533317508326976
- *Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C., & Atti, A. R. (2011). Pet Therapy in elderly patients with mental illness. *Psychogeriatrics: The Official Journal of the Japanese Psychogeriatric Society*, 11(2), 125–129. doi: -org.esh.idm.oclc.org/10.1111/j.1479-8301.2010.00329.x
- Nigam, Y., Knight, J., Bhattacharya, S., & Bayer, A. (2012). Physiological Changes Associated with Aging and Immobility. *Journal of aging research*, 2012(31). doi:10.1155/2012/468469
- *Nordgren, L., & Engström, G. (2014). Animal-Assisted Intervention in Dementia: Effects on Quality of Life. *Clinical Nursing Research*, 23(1), 7–19. doi.org/10.1177/1054773813492546
- Nussbaum, M.C. (2011). *Creating Capabilities: the Human Development Approach*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, MA, London.
- Orimo, Hajime & Ito, Hideki & Suzuki, Takao & Araki, Atsushi & Hosoi, Takayuki & Sawabe, Motoji. (2006). Reviewing the definition of “elderly”. *Geriatrics and Gerontology International*. 6(3). doi: 10.1111/j.1447-0594.2006.00341.x.
- Pernambuco, S, C., Rodrigues, M, B., Bezerra, P, C, J., Carrielo, A., Dias, A., Fernandes, O., Dantas, M, H, E. (2012). Quality of life, elderly and physical activity. *Health* 4(2), 88-93. doi: 10.4236/health.2012.42014
- *Phelps, K. A., Miltenberger, R. G., Jens, T.m & Wadson, H. (2008). An investigation of the effects of dog visits on depression, mood and social interaction in elderly individuals living in a nursing home. *Behavioral Interventions*, 23(3), 182–200. doi: -org.esh.idm.oclc.org/10.1002/bin.263
- Polenick, A, C., & Flora, S. (2013). Increasing Social Activity Attendance in Assisted Living Residents Using Personalized Prompts and Positive Social Attention. *Journal of applied Gerontology*, 32(5), 515-539. doi: 10.1177/0733464811427444
- Post, M. (2014). Definitions of quality of life: What has happened and how to move on. *Topics in Spinal Cord Injury Rehabilitation*, 20(3), 167-180. doi: 10.1310/sci2003-167

- *Richeson, N. E. (2003). Effects of animal-assisted therapy on agitated behaviors and social interactions of older adults with dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*, 353–358. <https://doi.org/10.1177/153331750301800610>
- Sanguanserm Sri, P., Jenkinson, H., Thanasak, J., Chairatvit, K., Roytrakul, S., Kittisenachai, S., Puengsurin, D., & Surarit, R. (2018). Comparative proteomic study of dog and human saliva. *PLoS ONE*, 13(12). Doi: 10.1371/journal.pone.0208317
- Schalkwijk D, Verlaar LR, Muller MT, Knol DL, van der Steen JT. Measuring quality of life in nursing home residents with severe dementia: psychometric properties of the QUALID scale]. *Tijdschrift Voor Gerontologie en Geriatrie*. 2009 Oct;40(5):184-192. doi: 10.1007/bf03079587.
- Skog, M. (2012). *Vård och omsorg vid demenssjukdomar*. (2. uppl.) Stockholm: Sanoma utbildning.
- Sutin, A., Stephan, Y., Luchetti, M., & Terracciano, A. (2020). Loneliness and risk of dementia. *The journal of gerontology*, 75(7), 1414-1422. <https://doi.org/10.1093/geronb/gby112>
- Socialstyrelsen. (2014). Hundar i vård och omsorg. Vägledning till gällande regelverk. Hämtad 13 september, 2020, från Socialstyrelsen, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2014-8-7.pdf>
- Socialstyrelsen. (2019). Vård och omsorg om äldre. Hämtad 11 september, 2020, från Socialstyrelsen, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-3-18.pdf>
- Socialstyrelsen. (2017). Vård och omsorg vid demenssjukdom. Hämtad den 10 september, 2020, från Demenscentrum, https://demenscentrum.se/sites/default/files/globalassets/publicerat_pdf/2017-12-2_var_d_och_omsorg_vid_demenssjukdom.pdf
- SOU 2019:15. *Komplementär och alternativ medicin och vård – säkerhet, kunskap, dialog*.
- Statistiska Centralbyrån. (2018). Sveriges framtida befolkning 2018–2070. Hämtad den 11 september, 2020, från Statistiska Centralbyrån, https://www.scb.se/contentassets/b3973c6465b446a690aec868d8b67473/be0401_2018i70_br_be51br1801.pdf
- Svensk sjuksköterskeförening. (2016). Värdegrund för omvårdnad. Hämtad den 10 september, 2020, från Svensk sjuksköterskeförening, https://www.swenurse.se/download/18.9f73344170c003062314be/1584005152878/v%C3%A4rdegrund%20f%C3%B6r%20omv%C3%A5r_dnad%20reviderad%202016.pdf
- Svenska Kennelklubben. (u.å). Hunden, människan och samhället. Hämtad den 12 oktober, 2020, från Svenska Kennelklubben, <https://www.skk.se/sv/Agria-SKK-Forskningsfond/hund/Hund-och-manniska/hunden-manniskan-och-samhallet/>

Sveriges kommuner och landsting. (2019). *Prognos av särskilda boenden: stöd för att prognostisera behov av särskilda boenden för äldre*. Hämtad 11 september, 2020 från Sveriges kommuner och landsting, <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/7585-733-6.pdf>

Sveriges kommuner och regioner, SKL. (2020). Särskilt boende för äldre. Hämtad 11 september, 2020, från Sveriges kommuner och regioner,

<https://skr.se/integrationsocialomsorg/socialomsorg/aldre/sarskiltboendealdre.28193.html>

Sveriges riksdag, (2018). Djurskyddslagen. Hämtad 13 september, 2020, från Sveriges riksdag, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddslag-20181192_sfs-2018-1192

*Vrbanac, Z., Zecević, I., Ljubić, M., Belić, M., Stanin, D., Bottegaro, N. B., Jurkić, G., Skrlin, B., Bedrica, L., & Zubčić, D. (2013). Animal assisted therapy and perception of loneliness in geriatric nursing home residents. *Collegium Antropologicum*, 37(3), 973–976.

Vårdhundskolan. (u.å). Djur i vården. Hämtad den 27 september, 2020, från Vårdhundskolan, http://www.vardhundskolan.se/Filer/NorlingDjur_i.pdf

Vårdhundskolan. (u.å). Frågor och svar. Hämtad den 7 september, 2020, från Vårdhundskolan, <http://www.vardhundskolan.se/ar-hygienen-ett-problem-med-hundar-i-varden.html>

Werntoft, E. (2009). Styrning och prioriteringar i vården. I A. Ehrenberg, A., Wallin, L. & Edberg, A. (Red.) *Omvårdnadens grunder Ansvar och utveckling*. (s. 272–298). Lund: Studentlitteratur.

World Health Organisation. (2020). *HOQOL: Measuring Quality of Life*. Hämtad 9 oktober, 2020, från World Health Organisation, <https://www.who.int/healthinfo/survey/whoqol-qualityoflife/en/>

Östlundh, L. (2017). Informationssökning. I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsats: Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (s. 59-82). Lund: Studentlitteratur

BILAGA 1. Sökmatrix

Databas	Sökord	Antal träffar	Begränsningar	Antal lästa abstrakt	Antal lästa artiklar	Ange antal valda artiklar till resultat, se bilaga 2.
CINAHL complete 2020-08-18	(MH "Nursing home patients") OR (MM "Gerontologic care") AND (MH "Animal assisted therapy (IOWA NIC)") OR (MH "Pet therapy")	43	Peer reviewed 2000–2020 Engelska 65+	11	7	Kaiser <i>et al.</i> , 2002 Le Roux & Kemp, 2009 Marx <i>et al.</i> , 2010 Moretti <i>et al.</i> , 2010 Nordgren & Engström, 2014 Nordgren & Engström, 2013 Pelps <i>et al.</i> , 2008
PubMed 2020-08-18	"Nursing Homes"[Mesh] OR "Housing for the Elderly"[Mesh] AND "Animal Assisted Therapy"[Mesh]	13	2000–2020 Engelska 65+	5	5	Berry <i>et al.</i> , 2012 Kårefjärd & Nordgren, 2018 Olsen <i>et al.</i> , 2016 Vrbanac <i>et al.</i> , 2013 Wesenberg <i>et al.</i> , 2019
Ageline 2020-08-18	(DE "Nursing homes")	26	2000–2020	2	1	Richeson, 2003

	OR (DE "Geriatric units")					
	AND (DE "Pet thrapy")					

BILAGA 2. Matris över urval av artiklar till resultat

Författare	Titel	År, land, tidskrift	Syfte	Metod (Urval och datainsamling, analys)	Resultat
Berry, A., Borgi, M., Terranova, L., Chiarotti, F., Alleva, E. & Cirulli, F.	Developing effective animal-assisted intervention programs involving visiting dogs for institutionalized geriatric patients: a pilot study.	2012, England, <i>Psychogeriatrics</i> .	Syftet var att utvärdera effekterna av hundar för att minska det dagliga apatiska tillståndet och de depressiva symtomen i en institutionaliserad population av geriatriska patienter.	Metod: Kvantitativ studie. Urval: 19 deltagare från ett boende mellan 70 och 85 år. Datainsamling: Videinspelning användes för att observera bestämda beteenden som skattades och fylldes i ett formulär. För att bedöma kortisolhalt lämnade deltagarna salivprov som analyserades. Analys: Observationsanalys & deskriptiv statistik.	Resultaten visade minskade kortisolhalter i deltagarnas saliv efter intervention samt mindre apati. Deltagarnas beteenden observerades och fler apatiska beteenden blev färre under interventionen. Man såg ingen påverkan av depressiva symptom i resultaten.
Kaiser, L., Spence, L., McGavin, L., Struble, L. & Keilman, L.	A Dog and a "Happy Person" Visit Nursing Home Residents	2002, USA, <i>Western Journal of Nursing Research</i> .	Syftet var att jämföra det sociala beteendet hos äldre invånare på ett vårdhem som svar på ett besök från en lycklig personen jämfört med hund, för att bedöma de boendes preferens för typ av besökare.	Metod: Kvantitativ observationsstudie. Urval: 10 deltagare från ett boende, utan medicinsk diagnos eller demens men som hade minst 20 poäng på ett test för mentalt mående (MMSE). Åldrar mellan 79 och 98. Datainsamling: Minst fyra personer fick observera via filmklipp på interventionen. De hade en färdig lista på beteenden som de skulle observera och uppmärksamma. Dessa observationer jämfördes senare. Analys:	Denna studies resultat påvisar att livskvaliteten och det sociala stödet på boenden kan förbättras på flera sätt, inklusive icke-obligatoriska besök från en hund eller en vänlig, utgående person. När det gäller prosocialt beteende var invånarnas svar likartade, oavsett om besökaren var en hund eller en lycklig person, med ett undantag. Invånarna var mycket mer benägna att klappa hunden än att klappa den besökande människan. Man såg alltså ett ökat engagemang hos hunden gällande fysisk beröring.

Kårefjärd, A. & Nordgren, L.	Effects of dog-assisted intervention on quality of life in nursing home residents with dementia	2018, Sverige, <i>Scandinavian journal of occupational therapy</i> .	Syftet var att undersöka effekterna av hundassisterad intervention på livskvaliteten hos boende med demens.	<p>Observationsanalys.</p> <p>Metod: Kvantitativ studie.</p> <p>Urval: 66 deltagare från tre olika hem, med demens.</p> <p>Datainsamling: Data samlades innan och efter intervention genom ett test som utvärderar livskvalitet hos äldre (QUALID).</p> <p>Analys: Deskriptiv statistik.</p>	Resultaten tyder på att hundassisterade ingripanden kan ha positiva effekter på livskvaliteten hos vårdhemboende med måttlig till svår demens. Resultaten visade även på ökat socialt engagemang mellan deltagare, personal och andra boenden i samband med interventionen.
Le Roux, M. & Kemp, R.	Effect of a companion dog on depression and anxiety levels of elderly residents in a long-term care facility	2009, Sydafrika, <i>Psychogeriatrics</i> .	Syftet var att utforska effekten av en sällskapshund på depression och ångest hos invånarna i en långtidsvård.	<p>Metod: Kvantitativ metod.</p> <p>Urval: 16 deltagare från samma boende i åldrarna 65+ med ett fysiskt handikapp, antingen satt de i rullstol eller hade behov av kryckor.</p> <p>Datainsamling: Två olika självskattningsformulär (BDI och BAI) användes för att utvärdera ångest och depression innan och efter intervention.</p> <p>Analys: Deskriptiv statistik.</p>	Resultaten av denna studie visar på att djurassisterad terapi kan göra positiv skillnad i depressioner hos personer på boenden. Däremot såg man ingen skillnad på ångest hos de boende.
Marx, M., Cohen-Mansfield, J., Regier, N., Dakheel-Ali, M., Srihari, A. & Thein, K.	The Impact of Different Dog-related Stimuli on Engagement of Persons with Dementia	2010, USA, <i>American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias</i> .	Syftet var att ge ytterligare empirisk utvärdering av effektiviteten av djurassisterad terapi hos boende med demens.	<p>Metod: Blandad studie.</p> <p>Urval: 52 deltagare med demens från två olika boenden. Ålder mellan 61 och 101.</p> <p>Datainsamling: Individuella intervjuer med studiens deltagare och en släkting till deltagaren. Engagemang utvärderades genom systematiska observationer via en skala av observationsmätning av engagemang (OME).</p> <p>Analys:</p>	Attityden av deltagarna studien var mestadels positivt gentemot de riktiga hundarna. De visade positiva resultat på engagemang i aktiviteten, främst för de riktiga hundarna. Sammanfattningsvis var all hundrelaterad stimulus positiv, men främst för de riktiga hundarna.

				Efterföljande analyser och innehållsanalys.	
Moretti, F., Deronchi, D., Bernabel, V., MArchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Saccetti, C. & Atti A.	Pet therapy in elderly patients with mental illness	2010, Italien, <i>Psychogeriatrics</i> .	Syftet var att utvärdera effekterna av djurassisterad terapi på kognitiv funktion, humör och upplevd livskvalitet hos äldre patienter drabbade av demens, depression och psykos	Metod: Kvantitativ Studie. Urval: 21 deltagare, över 65 år drabbade av antingen demens, depression eller psykos. Datainsamling: Innan intervention användes ett frågeformulär om uppfattad livskvalitet och deltagarna genomgick två test (MMSE & GDS) för att bedöma mentalt mående och kognitiv status. För att utvärdera gjorde man samma test efter intervention. Analys: Deskriptiv statistisk analys.	Resultaten visade att djurterapi förbättrade depressiva symtom hos boende i långtidsvårdanläggning med 50%. Dessutom visades en tendens mot förbättring av genomsnittliga MMSE-poäng dubbelt högre i husdjursgruppen jämfört med kontrollgruppen. Självupplevd livskvalitet var även mycket förbättrad. Sammanfattningsvis såg man stor positiv påverkan på deltagarna gällande depressiva symtom, mental hälsa, kognitiv status och självupplevd livskvalitet.
Nordgren, L. & Engström, G.	Animal-Assisted Intervention in Dementia: Effects on Quality of Life	2013, Sverige, <i>Clinical nursing research</i> .	Syftet var att utvärdera effekten av djurassisterad intervention på livskvalitet hos personer med demens.	Metod: Kvantitativ observationsstudie. Urval: 20 deltagare i fyra olika boenden med åldrar mellan 58 och 88 samt med demens. Datainsamling: Uppfattad livskvalitet enligt observation samlades in genom ett framtaget frågeformulär (QUALID) före och efter interventionen. Analys: Deskriptiv statistisk analys.	Innan resultaten kunde dokumenteras föll många deltagare ut ur studien på grund av olika anledningar vilket påverkade resultaten. Huvudresultaten av de få som kunde observeras visade att livskvaliteten mätt med QUALID förbättrades efter interventionen oberoende av vilken målförmåga som valdes.
Nordgren, L. & Engström G.	Effects of dog- assisted intervention on behavioural and psychological symptoms of dementia	2014, Sverige, <i>Nursing older people</i> .	Syftet var att utvärdera effekten av hundassisterad intervention på beteende- och psykologiska symptom hos boende med demens.	Metod: Kvantitativ studie. Urval: 33 deltagare från åtta olika SÄBO med demens. Ålder mellan 63 och 94. Datainsamling: Tre olika skalor användes som mäter symptom på demens och mentalt mående, före och efter	Fysiskt icke-aggressivt beteende orsakat av demens, mätt av CMAI, minskade omedelbart efter interventionen, men ej i en stor skala. Beteendemässiga symptom minskade även efter interventionen. Psykologiska symptom minskades dessutom något. Sammanfattningsvis såg man en viss positiv effekt på beteende- och psykologiska symptom hos boende med demens.

				intervention (CMAI, MIDAS, MMSE) för att samla in data. Analys: Deskriptiv statistisk analys.	
Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders-Slegers, M- J. & Ihlebæk, C.	Engagement in elderly persons with dementia attending animal- assisted group activity	2016, Norge, <i>Dementia.</i>	Syftet var att undersöka om djurassisterad aktivitet kan vara gynnsamt som en meningsfull aktivitet och främja engagemang hos äldre personer med demens.	Metod: Kvantitativ studie. Urval: 58 deltagare från fyra olika hem, deltagarna hade alla demens eller var kognitivt nedsatt på annat sätt. Från 65 år och uppåt. Datainsamling: Beteende observerades före och efter intervention med videoinspelningar och kategoriserades med ett etogram samt med hjälp av två olika skalor som utvärderar symptom och mående i samband med demens (MMSE och CDR). Analys: Observationsanalys.	Djurassisterad aktivitet skapade engagemang och kan vara ett lämpligt och hälsofrämjande ingrepp för både boende och deltagare i ett daghem. Dock presenterades inga stora effekter av djurassisterad aktivitet för deltagarna.
Phelps, K., Miltenberger, R., Jens, T. & Wadeson H.	AN INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF DOG VISITS ON DEPRESSION, MOOD, AND SOCIAL INTERACTION IN ELDERLY INDIVIDUALS LIVING IN A NURSING HOME	2008, USA, <i>Behavioral Interventions.</i>	Syftet var att undersöka effekterna av veckovisa hundbesök på depression, humör och social interaktion hos äldre personer som bor på vårdhem.	Metod: Kvantitativ. Urval: 5 deltagare från ett hem utan kognitiv svikt, 65+. De skulle ha 9 eller högre poäng på en geriatrisk depressionsskala (GDS)samt 24 eller högre på ett test för mentalt mående (MMSE). Datainsamling: GDS och MMSE användes innan och efter intervention för att jämföra resultat. Analys: Deskriptiv statistik.	Sammantaget fanns det en minimal eller ingen förbättring i depression, humör eller social interaktion efter att invånarna började få veckovisa hundbesök.
Richeson E, N.	Effects of animal- assisted therapy on	2003, USA, <i>American Journal of Alzheimer's Disease</i>	Syftet var att testa effekterna av en terapeutisk intervention med hjälp av djurassisterad terapi på	Metod: Kvantitativ studie. Urval:	Resultaten visade på en minskning av de olika orosbeteenden som deltagarna visat innan interventionen. Därutöver såg man en ökning i

	agitated behaviours and social interactions of older adults with demetia.	<i>and Other Dementias.</i>	beteende- och sociala symptom vid demens hos äldre vuxna.	15 deltagare från två boenden, 60+ samt diagnostiserade med demens och uppvisa minst tre olika orosbeteenden relaterade till demens. Datainsamling: För att samla in data användes två olika test (CMAI & MMSE) före och efter interventionen. Analys: Deskriptiv statistik.	social interaktion hos deltagarna, mellan dom själv och mellan dem och personal under interventionen och efter.
Vrbanac, Z., Zecević, I., Ljubić, M., Belić, M., Stanin, D., Bottegaro, NB., Jurkić, G., Skrlin, B., Bedrica, L. & Zubčić, D.	Animal assisted therapy and perception of loneliness in geriatric nursing home residents.	2013, Kroatien, <i>Collegium antropologicum.</i>	Syftet var att utvärdera hundkamratskap som en form av djurassisterad terapi och dess effekter på uppfattningen om ensamhet hos geriatriska vårdhem.	Metod: Kvantitativ studie. Urval: 21 deltagare från ett boende för äldre. Datainsamling: Man använde en skala för att utvärdera ensamhet (UCLA) före och efter den djurassisterade terapin. Analys: Deskriptiv statistik.	Resultaten av utredningen visade att tiden spenderad med hunden minskade uppfattad känsla av ensamhet. Dessutom ökades det sociala uppförandet och förbättrade därmed deltagarnas psykologiska och psykosociala tillstånd.
Wesenberg, S., Mueller, C., Nestmann, F. & Holthoff-Detto, V.	Effects of an animal-assisted intervention on social behaviour, emotions, and behavioural and psychological symptoms in nursing home residents with dementia.	2019, Tyskland, Psychogeriatrics	Syftet med denna studie var att undersöka om inkludering av ett djur tillför mer värde till psykosociala interventioner för personer med demens.	Metod: Kvantitativ studie. Urval: 19 deltagare med demens på två olika boenden för äldre. Datainsamling: Data samlades in genom videospelningar, där man observerade, utvärderade och uppmärksammade vissa fasta beteenden och symptom. Analys: Observationsanalys.	Under djurassisterad intervention upptäcktes betydligt längre och mer frekventa perioder med positiva känslor njutning och social interaktion än under kontrollinterventionen. Resultaten visar på att närvaron av en hund verkar ha positiva effekter på psykosocialt ingripande för personer med demens.